

Właściwości psychometryczne Kwestionariusza do Badania Zaburzeń Odżywiania u Mężczyzn (KBZOM)

Psychometric properties of Improper Attitude Towards Eating Behaviour Questionnaire in Men (KBZOM)

Beata Pawłowska¹, Ewa Rzeszutko², Emilia Potembska³

¹Katedra i Klinika Psychiatrii Uniwersytetu Medycznego w Lublinie

²Samodzielna Pracownia Genetyki Medycznej Uniwersytetu Medycznego w Lublinie

³Samodzielny Publiczny Szpital Kliniczny nr 1 w Lublinie

Streszczenie

W artykule przedstawiono etapy budowy Kwestionariusza do Badania Zaburzeń Odżywiania u Mężczyzn (KBZOM) autorstwa Beaty Pawłowskiej i Zofii Stankiewicz. W pierwszym etapie utworzono kwestionariusz składający się z 90 pytań opisujących objawy zaburzeń odżywiania, cechy negatywnego obrazu siebie oraz bigoreksji u mężczyzn. Pierwotną wersję kwestionariusza przebadano 90 mężczyzn, w wieku 22 lat. W kolejnym etapie pracy wykonano analizę czynnikową, na podstawie której wyodrębniono trzy czynniki, którym nadano nazwy: (1) Bigoreksja, (2) Negatywny obraz własnego ciała, (3) Objadanie się i radzenie sobie z emocjami. Odrzucono itemy o najniższych ładunkach czynnikowych oraz o najniższych wskaźnikach swoistości czynnikowej. Ostateczna wersja kwestionariusza KBZOM składa się z 65 pytań. Współczynniki rzetelności dla poszczególnych czynników są wysokie i wynoszą: dla czynnika Bigoreksja $\alpha=0,97$; dla czynnika - Negatywny obraz własnego ciała $\alpha=0,96$, dla czynnika objadanie się i radzenie sobie z emocjami $\alpha=0,95$. Wyodrębnione trzy czynniki wyjaśniają w sumie 62% wariancji, Kwestionariusz (KBZOM) stanowi krótkie, posiadające dobre właściwości psychometryczne narzędzie, służące do badania różnych wymiarów zaburzonych postaw wobec odżywiania u mężczyzn.

Słowa kluczowe: zaburzenia odżywiania, kwestionariusz, bigoreksja

Abstract

The article presents stages of construction of Eating Disorder Questionnaire for Men (KBZOM) created by Beata Pawłowska and Zofia Stankiewicz. In the first stage, the questionnaire consisting of 90 questions was created, which described symptoms of eating disorders, characteristics of negative self-esteem and bigorexia among 22 years old men. In the next stage, factorial analysis was completed. As a result of this analysis three factors were selected: 1) Bigorexia, 2) negative self-esteem, 3) overeating and coping with emotions. Items with the lowest factorial loads and the lowest rates of specificity factor were rejected. The final version of KBZOM questionnaire consists of 65 questions. Reliability coefficients for each factor are high and are as follows: for bigorexia $\alpha = 0.97$, for negative body image $\alpha = 0.96$, for overeating and coping with emotions $\alpha = 0.95$. The selected three factors explain 62% of the total variance; the Questionnaire (KBZOM) is short, with good psychometric tool used to study the various dimensions of disordered eating attitudes in men.

Keywords: eating disorders, questionnaire, bigorexia

Wstęp

Ćwiczenia na siłowni są popularną formą aktywności fizycznej, z którą często współwystępują: zaburzony obraz własnego ciała, stosowanie ekstremalnie restrykcyjnej diety, niezadowolenie z własnego ciała oraz zaburzenia odżywiania (anoreksja i bulimia) [1]. U mężczyzn zawodowo trenujących sporty siłowe stwierdzono występowanie tendencji bulimicznych i epizodów objadania się. Cechuje ich ponadto większa koncentracja na masie ciała niż u mężczyzn z już rozpoznaną bulimią [2].

Stosunkowo nowym terminem związanym z treningami siłowymi jest wprowadzona przez Pope'a i wsp. [3] dysmorfia mięśniowa (MD) (określana także jako „rewers

anoreksji” lub „bigoreksja”). Bigoreksja opisywana jest jako subtyp dysmorfofobii, a istotą tego zaburzenia jest: nadmierna koncentracja na zwiększaniu - "budowaniu" masy mięśniowej, postrzeganej jako niewystarczająca, wykonywanie intensywnych ćwiczeń fizycznych, stosowanie specjalnie sporządzonych diet w celu rozbudowy mięśni, odżywek i suplementów witaminowych, a także zażywanie sterydów anabolicznych [4,5]. Bigoreksja może prowadzić do zaburzeń funkcjonowania w życiu społecznym, zawodowym, a nawet do utraty zdrowia. Bigoreksję obserwuje się m.in. u kulturystów, u których może ona być przyczyną sięgania po niedozwolone środki dopingujące.

Olivardia i wsp. [6] stwierdzili, że mężczyźni z bigoreksją charakteryzuje negatywny obraz własnego ciała, trudności w relacjach społecznych, nasilone zaburzenia nastroju, zaburzenia lękowe i odżywiania oraz przyjmowanie sterydów anabolicznych.

Kanayama i wsp. [7] oraz Leit i wsp. [8] uważają, że mężczyźni sięgają po sterydy anaboliczne kierując się głównie względami estetycznymi, niezadowoleniem z własnego ciała oraz obawą przed negatywną oceną i wyśmianiem ze strony innych ludzi, nie zważając przy tym na liczne i poważne skutki uboczne ich działania.

Badacze zajmujący się problematyką zaburzeń odżywiania coraz częściej zwracają uwagę na zwiększającą się liczbę młodych mężczyzn, ekstremalnie skoncentrowanych na rozbudowywaniu masy mięśniowej, postrzegających nieadekwatnie swój wygląd, uzależnionych od ćwiczeń fizycznych oraz stosujących sterydy anaboliczne, spełniających kryteria bigoreksji [1]. Brakuje jednocześnie rzetelnych narzędzi, które umożliwiłyby prowadzenie badań poświęconych czynnikom inicjującym i podtrzymującym rozwój tego zaburzenia.

Do badania zaburzeń odżywiania u kobiet zbudowano wiele kwestionariuszy, posiadających bardzo dobre właściwości psychometryczne, które adaptowano zarówno w Europie, jak i w USA, natomiast brakuje narzędzia, ujmującego specyfikę zaburzeń odżywiania u mężczyzn, w tym bigoreksję. Dlatego też celem niniejszej pracy była budowa oraz określenie właściwości psychometrycznych Kwestionariusza do Badania Zaburzeń Odżywiania u Mężczyzn.

Procedura budowy Kwestionariusza do Badania Zaburzeń Odżywiania u Mężczyzn (KBZOM) i jego właściwości psychometrycznych

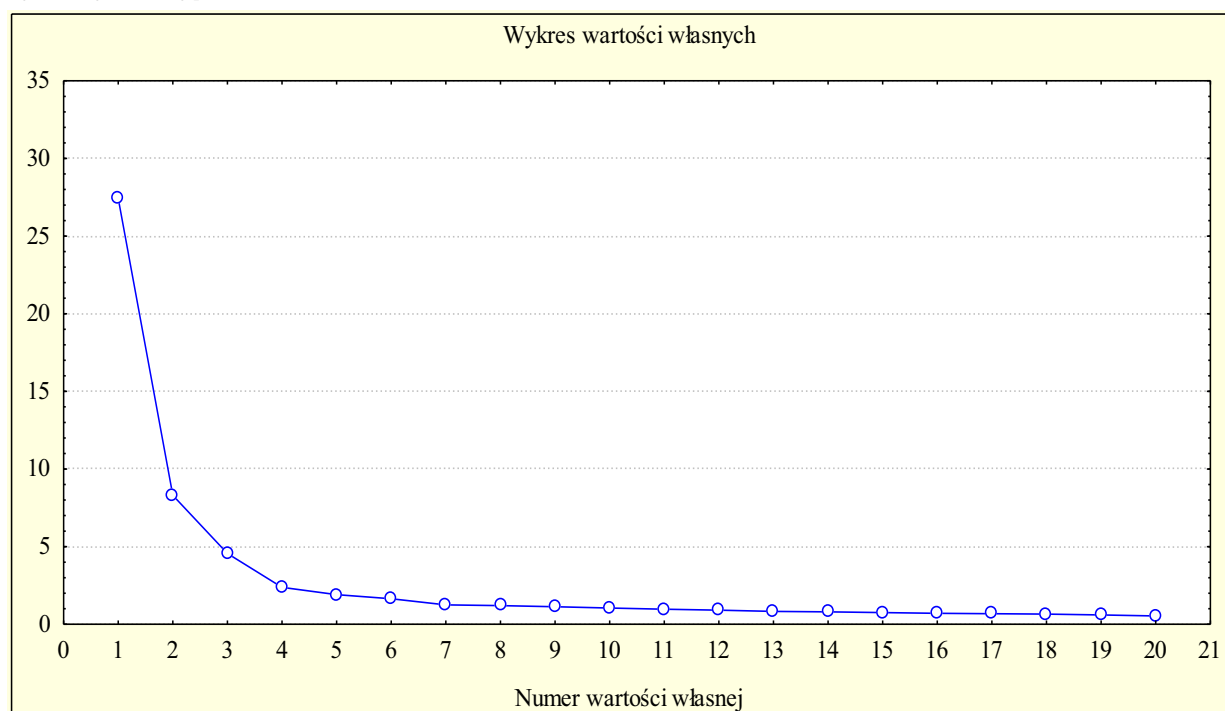
Pierwotna wersja kwestionariusza składała się z 90 itemów opisujących objawy zaburzeń odżywiania, bigoreksji oraz cechy negatywnego obrazu własnego ciała. Badaniami objęto 90 mężczyzn, których średni wiek wynosił 22 lata. Kilka razy w tygodniu na siłowni ćwiczyło 36 badanych, a różne rodzaje sportu trenowało 59 osób. Badani mieli możliwość udzielania na pytania zawarte w kwestionariuszu następujących odpowiedzi: „nigdy”, „rzadko”, „czasem”, „często”, „zawsze”, za które otrzymywali odpowiednio: 0, 1, 2, 3 lub 4 punkty. Obliczono średnie wartości dla każdego itemu oraz wyniki maksymalne i minimalne. Następnie dokonano przesiewu pytań i odrzucono itemy o słabej wariancji oraz dużej skośności.

Dalsze analizy zmierzały do ustalenia wymiarów zaburzonych postaw wobec odżywiania się. W tym celu zastosowano analizę głównych składowych. Za optymalne uznano rozwiązanie 3 czynnikowe z uwagi na kształt krzywej ospiska oraz interpretowalność czynników (rys. 1).

Odrzucono itemy o najniższych ładunkach czynnikowych oraz o najniższych wskaźnikach swoistości czynnikowej. Następnie zweryfikowano strukturę czynnikową 45 wybranych itemów, ponownie obliczając analizę głównych składowych (tab.1).

Optymalne okazało się rozwiązanie 3-czynnikowe, które wyjaśniło 62% wariancji. Tabela 1 zawiera szczegółowe informacje na temat ładunków czynnikowych poszczególnych 45 pytań tworzących ostateczną wersję

Rys.1. Wykres ospiska

kwestionariusza (KBZOM), ich swoistości czynnikowej, średnich oraz odchyłeń standardowych. Swoistość czynnikowa jest różnicą pomiędzy kwadratem współczynnika korelacji *i-tej* pozycji z danym czynnikiem a sumą kwadratów danej pozycji z pozostałymi czynnikami i stanowi wskaźnik wyłączności skorelowania danego itemu z danym czynnikiem, na tle korelacji z innymi czynnikami.

Pierwszy czynnik, którego udział w wyjaśnieniu wariacji wynosi 27% został nazwany „*Bigoreksja*”. Na treść psychologiczną tego czynnika składa się: stała koncentracja na ćwiczeniach fizycznych, codzienny trening, korzystanie z siłowni po kilka godzin dziennie, rezygnowanie ze spotkań z rodziną, kolegami, gdy koliduje to z planem treningów, odczuwanie przymusu codziennego wykonywania ćwiczeń fizycznych, dążenie do rozbudowania masy mięśniowej, mierzenie bicepsów, wydawanie bardzo dużej ilości pieniędzy na odżywkę i suplementy, posiadanie ściśle określonego planu treningów, odczuwanie dyskomfortu psychicznego i niepokoju, w sytuacji opuszczenia treningu.

Drugi czynnik, którego udział w wyjaśnieniu wariacji wynosi 21% nazwany został - „*Negatywny obraz własnego ciała*”. Na treść psychologiczną tego czynnika składają się takie zachowania, jak: brak akceptacji własnego wyglądu i ciała, wstydzenie się swojego wyglądu, uzależnianie samopoczucia od wyglądu.

Trzeci czynnik, którego udział w wyjaśnieniu wariacji wynosi 14% nazwany - „*Objadanie się i radzenie sobie z emocjami*”. Na treść psychologiczną tej skali składają się takie zachowania, jak: objadanie się w sytuacji stresu, odczuwanie agresji, smutku, samotności lub poczucia bycia nieszczęśliwym.

Współczynniki rzetelności α Cronbacha dla poszczególnych czynników, które tworzą skalę kwestionariusza KZPOM są wysokie i mieszczą się w granicach od 0,97 do 0,95. Szczegółowe informacje na temat współczynników rzetelności, średnich korelacji dla skal Kwestionariusza KZPOM i poszczególnych itemów tworzących skalę przedstawiono w kolejnych tabelach 2-4.

Tab. 1. Struktura czynnikowa ostatecznej wersji Kwestionariusza (KBZOM)

Itemy	Czynniki			Swoistość czynnikowa		
	1	2	3	1	2	3
Mam ściśle ułożony plan treningów	0,83	0,06	0,09	0,68	-0,70	-0,69
Ćwiczę według ustalonego programu	0,81	-0,02	-0,03	0,65	-0,65	-0,65
Przyjmuję odżywki sportowe i witaminy	0,80	0,15	0,08	0,61	-0,62	-0,65
Korzystam z siłowni	0,77	0,04	-0,01	0,59	-0,59	-0,60
Najważniejsze jest dla mnie rozbudowanie tkanki mięśniowej	0,81	0,23	0,16	0,58	-0,63	-0,69
Stosuję intensywne ćwiczenia fizyczne	0,76	0,04	0,11	0,56	-0,59	-0,57
Gdy opuszczam trening czuję dyskomfort psychiczny, niepokój	0,75	0,00	0,04	0,56	-0,56	-0,56
Jestem entuzjastą kulturystyki	0,76	0,20	-0,04	0,54	-0,55	-0,62
Rezygnuję ze spotkań z rodziną, kolegami, gdy koliduje to z planem treningów	0,76	0,02	0,23	0,52	-0,63	-0,52
Nie wyobrażam sobie dnia bez treningu	0,76	0,01	0,26	0,51	-0,64	-0,51
Mierzę obwód bicepsów	0,75	0,09	0,25	0,49	-0,62	-0,51
Regularnie ważę się i mierzę odwód mięśni	0,76	0,16	0,24	0,49	-0,61	-0,55
Mierzę obwód klatki piersiowej	0,74	0,10	0,30	0,45	-0,63	-0,47
Jestem skoncentrowany na ćwiczeniach fizycznych	0,69	0,22	-0,02	0,43	-0,43	-0,53
Dążę do uzyskania pięknie wyrzeźbionej sylwetki za wszelką cenę	0,72	0,29	0,14	0,42	-0,46	-0,59
Wydam bardzo dużo pieniędzy na odżywkę i suplementy	0,70	0,19	0,24	0,40	-0,52	-0,47
Spędzam na siłowni kilka godzin dziennie	0,72	0,09	0,34	0,40	-0,62	-0,41
Stosuję dietę wysokobiałkową	0,71	0,29	0,21	0,38	-0,46	-0,54
Porównuję swój wygląd z wyglądem kulturystów	0,68	0,28	0,20	0,34	-0,42	-0,50
Porównuję swoją sylwetkę do sylwetki kulturystów	0,71	0,21	0,36	0,33	-0,59	-0,42
Wolę poświęcić czas na ćwiczenia fizyczne, zamiast na spotkania z rówieśnikami	0,63	0,13	0,24	0,32	-0,43	-0,35
Codziennie chodzę na siłownię	0,62	0,06	0,29	0,30	-0,47	-0,31
Mam ściśle ustalony plan diety	0,69	0,15	0,46	0,25	-0,66	-0,29
Zażywam preparaty witaminowe	0,57	0,18	0,22	0,24	-0,34	-0,31
Codziennie oglądam przed lustrem swoje mięśnie	0,70	0,49	0,13	0,24	-0,27	-0,71
Nawet, gdy jestem ze znajomymi myślę o treningach	0,65	0,25	0,38	0,21	-0,51	-0,34

c.d. Tab. 1. Struktura czynnikowa ostatecznej wersji Kwestionariusza (KBZOM)

Itemy	Czynniki			Swoistość czynnikowa		
	1	2	3	1	2	3
Marzę o posiadaniu sylwetki kulturysty	0,61	0,40	0,01	0,21	-0,21	-0,52
Czuję niepokój gdy codziennie nie ćwiczę	0,53	0,24	0,25	0,16	-0,29	-0,28
Kontroluję swoją wagę	0,40	0,19	0,01	0,13	-0,13	-0,20
Jem według ścisłych reguł	0,55	0,26	0,35	0,11	-0,35	-0,24
Czuję potrzebę rozbudowania swojej masy mięśniowej	0,61	0,52	-0,03	0,10	-0,10	-0,64
Odczuwam przymus codziennego wykonywania ćwiczeń fizycznych	0,56	0,35	0,31	0,09	-0,28	-0,34
Przyjmuję określoną liczbę kalorii w ciągu dnia	0,55	0,19	0,47	0,05	-0,49	-0,12
Nie jestem zadowolony ze swojego wyglądu	0,06	0,87	0,20	-0,80	0,71	-0,72
Nie jestem zadowolony ze swojej sylwetki	0,17	0,83	0,14	-0,68	0,64	-0,70
Wstydę się na plaży swojego wyglądu	-0,07	0,85	0,30	-0,80	0,63	-0,64
Nie jestem zadowolony ze zbyt słabej muskulatury mojego ciała	0,14	0,79	0,05	-0,60	0,60	-0,63
Nie jestem zadowolony ze swojej wagi	0,03	0,77	0,32	-0,70	0,49	-0,49
Stojąc przed lustrem widzę „chuderlaka”	0,05	0,70	0,12	-0,51	0,48	-0,48
Wstydę się swojego ciała	-0,07	0,78	0,36	-0,73	0,47	-0,48
Unikam pokazywania swojego ciała, np. na basenie itp.	-0,07	0,78	0,39	-0,76	0,46	-0,47
Odczuwam lęk, gdyż myślę, że niekorzystnie wyglądam	0,19	0,75	0,30	-0,62	0,44	-0,51
Nie akceptuję swojego ciała	0,09	0,75	0,36	-0,68	0,42	-0,44
Odczuwam potrzebę poprawienia wyglądu swojego ciała	0,24	0,68	0,08	-0,41	0,40	-0,52
Martwię się, że nie osiągnąłem idealnej sylwetki	0,40	0,74	0,04	-0,40	0,39	-0,71
Wydaje mi się że mam za małe mięśnie, mimo, że regularnie ćwiczę	0,24	0,68	0,20	-0,44	0,36	-0,48
Uważam, że moje ciało powinno być bardziej umięśnione	0,39	0,71	-0,03	-0,36	0,36	-0,66
Ładnie wyrzeźbione ciało gwarantuje akceptację innych ludzi	0,37	0,68	0,04	-0,33	0,32	-0,61
Jestem zazdrosny, gdy ktoś wygląda lepiej ode mnie	0,29	0,65	0,21	-0,38	0,29	-0,46
Uważam, że jestem za szczupły	0,00	0,50	0,00	-0,25	0,25	-0,25
Pragnę, aby inni podziwiali moją sylwetkę	0,42	0,63	0,12	-0,23	0,20	-0,56
Uważam, że jedynie wysportowana sylwetka warunkuje posiadanie przyjaciół	0,27	0,55	0,23	-0,28	0,18	-0,32
Moja waga ma wpływ na moje samopoczucie	0,36	0,62	0,32	-0,36	0,15	-0,40
Umieśnione ciało jest gwarantem akceptacji i powodzenia	0,42	0,59	0,16	-0,20	0,14	-0,50
Nawet, gdy jestem ze znajomymi myślę o niedoskonałościach mojego ciała	0,27	0,63	0,49	-0,57	0,08	-0,23
Objadam się w nocy	0,38	0,15	0,57	-0,20	-0,45	0,16
Jem, gdy czuję się samotny	0,12	0,38	0,76	-0,71	-0,45	0,43
Trudno jest mi zapanować nad ilością zjadanych pokarmów	0,26	0,28	0,71	-0,52	-0,50	0,36
Jem, gdy jest mi smutno	0,15	0,29	0,79	-0,68	-0,56	0,51
Przyjmuję sterydy anaboliczne	0,35	0,08	0,67	-0,33	-0,56	0,32
Jem, gdy jestem zdenerwowany	0,14	0,24	0,80	-0,68	-0,61	0,57
Jem, gdy jestem nieszcześliwy	0,23	0,30	0,81	-0,68	-0,62	0,51
Objadam się, gdy jestem na kogoś zły	0,17	0,23	0,82	-0,70	-0,65	0,60
Objadam się, gdy jestem w sytuacji, z której nie widzę wyjścia	0,11	0,20	0,84	-0,73	-0,68	0,65
Jem w samotności, by nie czuć zakłopotania z powodu ilości jedzenia jakie spożywam	0,32	0,14	0,82	-0,58	-0,76	0,55
War.wyj.	17,86	13,44	8,99			
Udział	27%	21%	14%			

Tab. 2. Współczynniki rzetelności skali „Bigoreksja” (KBZOM) oraz tworzących ją itemów

M= 20,82; sd= 24,06 α Cronbacha: 0,97; Śr. kor. między poz.: 0,54	M gdy usunięte	War.gdy usunięte	sd.gdy usunięte	Poz-Cał. Korel.	α gdy usunięta
Jestem skoncentrowany na ćwiczeniach fizycznych	19,30	532,48	23,08	0,70	0,97
Jestem entuzjastą kulturystyki	19,88	529,69	23,01	0,74	0,97
Nie wyobrażam sobie dnia bez treningu	20,12	534,91	23,13	0,76	0,97
Korzystam z siłowni	19,61	531,28	23,05	0,72	0,97
Kontroluję swoją wagę	19,54	546,38	23,37	0,42	0,97
Wolę poświęcić czas na ćwiczenia fizyczne, zamiast na spotkania z rówieśnikami	20,27	543,86	23,32	0,67	0,97
Porównuję swój wygląd z wyglądem kulturystów	20,29	540,87	23,26	0,72	0,97
Jem według ścisłych reguł	20,22	542,66	23,30	0,65	0,97
Rezygnuję ze spotkań z rodziną, kolegami, gdy koliduje to z planem treningów	20,46	540,87	23,26	0,75	0,97
Nawet, gdy jestem ze znajomymi myślę o treningach	20,27	538,33	23,20	0,75	0,97
Wydaję bardzo dużo pieniędzy na odżywki i suplementy	20,52	546,21	23,37	0,73	0,97
Zażywam preparaty witaminowe	19,90	536,91	23,17	0,61	0,97
Spędzam na siłowni kilka godzin dziennie	20,42	543,24	23,31	0,76	0,97
Codziennie oglądam przed lustrem swoje mięśnie	20,17	532,16	23,07	0,78	0,97
Odczuwam przymus codziennego wykonywania ćwiczeń fizycznych	20,32	543,73	23,32	0,67	0,97
Mam ściśle ułożony plan treningów	20,11	525,85	22,93	0,81	0,97
Mierzę obwód bicepsów	20,40	541,88	23,28	0,75	0,97
Mierzę obwód klatki piersiowej	20,42	541,33	23,27	0,76	0,97
Dążę do uzyskania pięknie wyrzeźbionej sylwetki za wszelką cenę	20,36	542,32	23,29	0,78	0,97
Najważniejsze jest dla mnie rozbudowanie tkanki mięśniowej	20,27	534,60	23,12	0,84	0,97
Czuję potrzebę rozbudowania swojej masy mięśniowej	19,84	534,06	23,11	0,67	0,97
Stosuję dietę wysokobiałkową	20,22	534,77	23,13	0,78	0,97
Marzę o posiadaniu sylwetki kulturysty	20,14	541,57	23,27	0,64	0,97
Czuję niepokój gdy codziennie nie ćwiczę	20,34	546,51	23,38	0,61	0,97
Regularnie ważę się i mierzę odwód mięśni	20,42	541,73	23,28	0,78	0,97
Przyjmuję odżywki sportowe i witaminy	20,23	533,22	23,09	0,80	0,97
Porównuję swoją sylwetkę do sylwetki kulturystów	20,44	540,02	23,24	0,78	0,97
Przyjmuję określoną liczbę kalorii w ciągu dnia	20,56	546,34	23,37	0,66	0,97
Mam ściśle ustalony plan diety	20,46	543,31	23,31	0,77	0,97
Ćwiczę według ustalonego programu	20,04	530,24	23,03	0,73	0,97
Gdy opuszczam trening czuję dyskomfort psychiczny, niepokój	20,26	541,41	23,27	0,68	0,97
Codziennie chodzę na siłownię	20,41	546,31	23,37	0,64	0,97
Stosuję intensywne ćwiczenia fizyczne	20,09	534,19	23,11	0,73	0,97

Tab. 3. Współczynniki rzetelności skali „Negatywny obraz własnego ciała” (KBZOM) oraz tworzących ją itemów

M= 20,02; sd= 18,53 α Cronbacha: 0,96; Śr. kor. między poz.: 0,57	Śred.gdy usunięte	War.gdy usunięte	Od.St.gdy usunięte	Poz-Cał. Korel.	α gdy usunięta
Nie akceptuję swojego ciała	19,31	308,84	17,57	0,78	0,96
Odczuwam potrzebę poprawienia wyglądu swojego ciała	18,50	310,41	17,62	0,68	0,96
Wstydę się swojego ciała	19,26	310,39	17,62	0,77	0,96
Uważam, że jedynie wysportowana sylwetka warunkuje posiadanie przyjaciół	19,32	319,09	17,86	0,62	0,96
Umięśnione ciało jest gwarantem akceptacji i powodzenia	18,96	312,60	17,68	0,68	0,96
Martwię się, że nie osiągnąłem idealnej sylwetki	18,84	305,33	17,47	0,78	0,96
Jestem zazdrosny, gdy ktoś wygląda lepiej ode mnie	18,99	311,57	17,65	0,71	0,96
Moja waga ma wpływ na moje samopoczucie	19,27	312,66	17,68	0,72	0,96
Nawet, gdy jestem ze znajomymi myślę o niedoskonałościach mojego ciała	19,53	315,49	17,76	0,77	0,96
Wstydę się na plaży swojego wyglądu	19,14	307,26	17,53	0,82	0,96

c.d. Tab. 3. Współczynniki rzetelności skali „Negatywny obraz własnego ciała” (KBZOM) oraz tworzących ją itemów

M= 20,02; sd= 18,53 α Cronbacha: 0,96; Śr. kor. między poz.: 0,57	Śred.gdy usunięte	War.gdy usunięte	Od.St.gdy usunięte	Poz-Ćał. Korel.	α gdy usunięta
Wydaje mi się że mam za małe mięśnie, mimo, że regularnie ćwiczę	19,30	310,97	17,63	0,72	0,96
Nie jestem zadowolony ze zbyt słabej muskulatury mojego ciała	19,06	306,25	17,50	0,76	0,96
Stojąc przed lustrem widzę „chuderlaka”	19,38	312,90	17,69	0,69	0,96
Odczuwam lęk, gdyż myślę, że niekorzystnie wyglądam	19,34	312,03	17,66	0,80	0,96
Nie jestem zadowolony ze swojego wyglądu	19,02	301,64	17,37	0,85	0,96
Nie jestem zadowolony ze swojej sylwetki	19,12	303,26	17,41	0,83	0,96
Uważam, że jestem za szczupły	19,28	320,11	17,89	0,45	0,96
Nie jestem zadowolony ze swojej wagi	19,00	306,09	17,50	0,78	0,96
Uważam, że moje ciało powinno być bardziej umięśnione	18,61	306,10	17,50	0,73	0,96
Ładnie wyrzeźbione ciało gwarantuje akceptację innych ludzi	18,91	307,55	17,54	0,73	0,96
Pragnę, aby inni podziwiali moją sylwetkę	19,03	309,70	17,60	0,71	0,96
Unikam pokazywania swojego ciała, np. na basenie itp.	19,29	309,49	17,59	0,78	0,96

Tab. 4. Współczynniki rzetelności skali „Objadanie się i radzenie sobie z emocjami” (KBZOM) oraz tworzących ją itemów

M= 3,13; sd= 5,82 α Cronbacha: 0,95; Śr. kor. między poz.: 0,69	Śred.gdy usunięte	War.gdy usunięte	Od.St.gdy usunięte	Poz-Ćał. Korel.	α gdy usunięta
Objadam się, gdy jestem na kogoś zły	2,91	28,06	5,30	0,84	0,94
Objadam się, gdy jestem w sytuacji, z której nie widzę wyjścia	2,86	27,15	5,21	0,82	0,94
Jem, gdy jestem nieszczęśliwy	2,73	26,22	5,12	0,86	0,94
Jem, gdy jestem zdenerwowany	2,76	26,50	5,15	0,83	0,94
Jem, gdy jest mi smutno	2,73	26,44	5,14	0,83	0,94
Jem, gdy czuję się samotny	2,71	26,43	5,14	0,81	0,94
Trudno jest mi zapanować nad ilością zjadanych pokarmów	2,76	26,67	5,16	0,80	0,94
Jem w samotności, by nie czuć zakłopotania z powodu ilości jedzenia jakie spożywam	2,99	28,46	5,33	0,84	0,94
Objadam się w nocy	2,74	26,88	5,18	0,64	0,95
Przyjmuję sterydy anaboliczne	3,01	29,92	5,47	0,65	0,95

Tab. 5. Korelacje między skalami Kwestionariusza KBZOM a skalami EDI

Skale EDI \ Skale KBZOM	Bigoreksja	Negatywny obraz własnego ciała	Objadanie się
I (dążenie do bycia szczupłym)	n.i.	0,29***	0,28**
II (bulimia)	n.i.	0,57***	0,33**
III (niezadowolenie z własnego ciała)	n.i.	0,55***	0,37***
IV (nieefektywność)	n.i.	0,46***	n.i.
V (perfekcjonizm)	0,23*	0,32***	n.i.
VI (nieufność w relacjach międzyludzkich)	n.i.	0,24***	n.i.
VII (świadomość interoceptywna)	n.i.	0,36***	n.i.
VIII (lęk przed dojrzałością)	n.i.	0,25**	n.i.

*p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001

W końcowym etapie pracy obliczono współczynniki korelacji r-Pearsona między wynikami uzyskanymi przez badanych mężczyzn w skalach Kwestionariusza KBZOM i w skalach Kwestionariusza Zaburzeń Odżywiania EDI Garner, Olmsted i Polivy (tab.5).

Wyniki zamieszczone w tabeli 5 informują, że im bardziej badani mężczyźni dążą do uzyskania wybitnych osiągnięć, realizacji rodzicielskich ambicji, tym bardziej są uzależnieni od ćwiczeń fizycznych, skoncentrowani na

treningach, uzyskaniu sylwetki kulturysty, tym częściej mierzą obwód swoich bicepsów i przedkładają treningi nad spotkania z rodziną i przyjaciółmi.

Negatywny obraz własnego ciała u badanych osób współwystępuje z niezadowoleniem z własnego ciała, koncentracją na dietach, objadaniem się i przeczyszczaniem, poczuciem nieefektywności, dążeniem do perfekcjonizmu, brakiem zaufania w relacjach interpersonalnych, trudnościami w rozpoznawaniu własnych

emocji i potrzeb oraz z lękiem przed zadaniami dorosłego życia.

Im częściej badani reagują na stres, negatywne emocje objadaniem się, tym bardziej koncentrują się na stosowanych dietach, przeczyszczają się oraz są niezadowoleni z własnego wyglądu.

Podsumowanie

Procedura budowy kwestionariusza KBZOM ujawniła trzy wymiary zaburzonych postaw wobec odżywiania u mężczyzn. Pierwszy wymiar stanowiły objawy bigoreksji, wymiar drugi – tworzył negatywny obraz własnego ciała, a wymiar trzeci - objawy objadania się.

Kwestionariusz KBZOM stanowi krótkie, posiadające dobre właściwości psychometryczne narzędzie, służące do badania różnych wymiarów zaburzonych postaw wobec odżywiania u mężczyzn. Zaznaczyć należy, że zostanie on poddany dalszej weryfikacji podczas badań, którymi zostaną objęci kulturyści oraz sportowcy.

Piśmiennictwo

1. Hildebrandt T., Schlundt D., Langerbucher J., Chung T. Presence of muscle dysmorphia symptomatology among male weightlifters. *Comp. Psych.*, 2006; 47: 127-135.
2. Goldfield G.S., Blouin A.G., Woodside D.B. Body image, binge eating, and bulimia nervosa in male bodybuilders. *Can. J. Psychiatry*, 2006; 51(3): 160-168.
3. Pope H.G., Gruber J.A., Choi P., Olivardia R., Phillips K.A. Muscle dysmorphia: an underrecognized form of body dysmorphic disorder. *Psychosomatics*, 1997; 38: 548-557.
4. Pope C.G., Pope H.G., Menard W., Fay C., Olivardia R., Phillips K.A. Clinical features of muscle dysmorphia among males with body dysmorphic disorder. *Body Image*, 2005; 2: 395-400.
5. Pope H.G., Phillips K.A., Olivardia R. *The Adonis complex: the secret crisis of male body obsession*. Free Press; New York: 2000.
6. Olivardia R., Pope H.G., Hudson J.I. Muscle Dysmorphia in Male Weightlifters: A Case-Control Study. *Am. J. Psychiatry*, 2000; 157: 1291-1296.
7. Kanayama G., Barry S., Hudson J.I., Pope H.G. Jr. Body image and attitudes toward male roles in anabolic-androgenic steroid users. *Am. J. Psychiatry*, 2006; 163(4): 697-703.
8. Leit R.A., Gray J.J., Pope H.G. Jr. The media's representation of the ideal male body: a cause for muscle dysmorphia? *Int. J. Eat. Disord.*, 2002; 31(3): 334-338.

Correspondence address

pawlowskabeata@tlen.pl
Katedra i Klinika Psychiatrii
Uniwersytetu Medycznego w Lublinie
Lublin, ul. Głuska 1, 20-234 Lublin